

آمریکا و شوروی

دنبال يك دوره بحرانی در روابط دو ابرقدرت ، مقدمات سازش مهم و تازه‌ای بین آمریکا و شوروی فراهم شده است

داخلی مرتکب شده، در سیاست خارجی موفقیت های بزرگی بدست آورد که رفع اختلاف و تشنج‌زدائی در روابط آمریکا و شوروی (۱) و امضای قرارداد معروف محدود ساختن تولید سلاحهای استراتژیک معروف به «سالت-۱» (۱) مهمترین آنها بود. بعد از برکناری نیکسون، جانشین وی جerald فورد هم در روابط خود با شوروی همین سیاست را دنبال کرد و در ملاقاتی که بین فورد و برژنف در بندر «ولادیوستک» روی داد زمینه امضای دومین قرارداد مربوط به محدود ساختن تولید سلاحهای استراتژیک بنام «سالت-۲» فراهم شد، لیکن ادامه مذاکرات در این زمینه و امضای قرارداد دوم تحدید سلاحهای استراتژیک به انجام انتخابات ریاست جمهوری آمریکا موکول شد. پس از پیروزی کارتر در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا پرونده مذاکرات مربوط به محدود ساختن سلاحهای استراتژیک مورد

جیمی کارتر در دومین سال ریاست جمهوری خود، که سال انتخابات کنگره آمریکا نیز بشمار می‌رود، با بزرگترین مسائل ومشکلات دوران ریاست جمهوری خود روبرو است، خط‌مشی کارتر در حل این مسائل و تصمیماتی که برای رویارویی با آنها اتخاذ خواهد کرد، نه فقط سرنوشت انتخابات امسال کنگره آمریکا را روشن خواهد کرد - و بالطبع برمسیر سیاست داخلی و خارجی آمریکا در سال آینده اثر خواهد گذاشت. بلکه تکلیف آمریکا را با رقبای و متحدین این کشور هم روشن خواهد ساخت و به‌دوران ابهام و بلاتکلیفی در سیاست خارجی آمریکا خاتمه خواهد داد.

مهمترین تصمیمی که کارتر باید در زمینه سیاست خارجی آمریکا اتخاذ نماید روابط آینده آمریکا و شوروی است. نیکسون رئیس جمهوری پیشین آمریکا با همه اشتباهات و انحرافات که در سیاست

در اواخر سال ۱۹۷۷ و اوائل سال ۱۹۷۸ دو عامل دیگر روابط آمریکا و شوروی را تحت تأثیر خود قرار داد: حمایت آمریکا از ابتکار صلح سادات و تشویق مذاکرات مستقیم بین اعراب و اسرائیل که ناقض توافق‌های قبلی آمریکا و شوروی دربارهٔ از سر گرفته شدن کنفرانس صلح ژنو بود و نقش و نفوذ شوروی را در حل مسائل خاور میانه از میان میبرد، روسپارای نسبت به سیاست حکومت جدید آمریکا بدبین‌تر ساخت و از سوی دیگر دخالت گسترده و علنی شوروی و کوبا در جنگهای شاخ آفریقا که به شکست و عقب‌نشینی سومالی در جنگ با اتیوپی انجامید درواشنگتن نگرانی‌های شدیدی بوجود آورد. گزارش‌هایی که دربارهٔ تحریکات شوروی در مناطق دیگر جهان، از جمله خاور میانه و خلیج فارس به واشنگتن می‌رسید رهبران آمریکای به نشان دادن واکنش شدیدی در برابر مسکو وادار ساخت و کارتر طی نطق شدیدالحنی که در اواسط مارس (اواخر اسفند ماه) در دانشگاه «ویک فورست» (۱) کارولینا ایراد کرد، ضمن اشاره به مداخلات شوروی در شاخ آفریقا گفت که گرایش شوروی به استفاده از قدرت نظامی خود عواقب شومی به بار خواهد آورد. کارتر با لحن تند و آمرانه‌ای به شوروی اخطار کرد که بکار بردن قدرت نظامی خود برای

بررسی مجدد قرار گرفت و کارتر در سومین ماه زمادارایش «سایروس ونس» وزیر امور خارجهٔ خود را با طرحها و پیشنهادات تازه‌ای دربارهٔ قرارداد دوم سالت به مسکو فرستاد، ولی روسپا که از اقدامات اولیه حکومت کارتر در زمینهٔ حقوق بشر و مداخله رئیس جمهوری جدید آمریکا در امور داخلی شوروی خشمگین بودند از وزیر خارجهٔ آمریکا بسردی استقبال کردند و پیشنهادات وی دربارهٔ قرارداد جدید تعدید سلاحهای استراتژیک هم مورد قبول مسکو قرار نگرفت.

پس از شکست ماموریت ونس در مسکو، مسابقه تسلیحاتی آمریکا و شوروی به اوج تازه‌ای رسید و در برابر گزارش‌هایی که دربارهٔ افزایش تدارکات نظامی شوروی منتشر می‌شد کارتر هم مجبور شد برخلاف وعده‌هایی که در جریان مبارزات انتخاباتی به مردم آمریکا داده بود بودجه دفاعی آمریکا را افزایش دهد. با وجود این مذاکرات آمریکا و شوروی برای انعقاد قرارداد جدید محدود ساختن سلاحهای استراتژیک ادامه داشت، و چون این مذاکرات تا اکتبر سال ۱۹۷۷ که مهلت تجدید قرارداد «سالت» بود به نتیجه نرسید، آمریکا و شوروی توافق کردند که تا حصول نتیجه از مذاکرات مربوط به عقد قرارداد جدید به تعهدات خود در قرارداد قبلی وفادار بمانند.

شوروی ضمن متهم ساختن کارتر به آغاز جنگ سرد جدیدی علیه شوروی، با آغاز تبلیغات وسیع و تازه‌ای علیه آمریکا خود آتش جنگ سرد را دامن زدند.

مطبوعات و دستگاه‌های تبلیغاتی شوروی در مبارزه علیه سیاست جدید آمریکا بیشتر روی سه مسئله تکیه میکردند: نخست اقبال آمریکا در انعقاد قرارداد جدید محدود ساختن تولید سلاحهای استراتژیک که موجب تجدید مسابقه تسلیحاتی و تشدید خطر جنگ در جهان شده است. دوم تصمیم آمریکا برای تولید بمب نوترونی که به نظر شورویها مانع تازه‌ای در راه بهبود روابط آمریکا و شوروی بوده و خطر آغاز جنگ جدیدی را افزایش میدهد و بالاخره سیاست آمریکا در خاورمیانه که با عقیم گذاشتن کنفرانس صلح ژنو موجب تجری اسرائیل و تشدید بحران در این منطقه شده است.

در چنین شرایطی اعلام تصمیم ناگهانی کارتر درباره به تاخیر انداختن تولید بمبهای نوترونی، آه در آستانه سفر ساپروس و تس وزیر امور خارجه آمریکا به مسکو اتخاذ شد در مطبوعات و محافل سیاسی آمریکا و جهان بهت وحیرت فراوانی بوجود آورده موجب تعبیرها و تفسیرهای له و علیه بسیاری شده است.

مخالفان تصمیم کارتر درباره متوقف ساختن تولید بمبهای نوترونی که بیشتر مقامات و محافل دولتی

باج گرفتن از آمریکا و تهدید منافع این کشور برحذر باشد و مخصوصاً به تعهدات و مسئولیت های تاریخی آمریکا در اروپا و خاور میانه و خلیج فارس اشاره کرده و تاکید نمود که «آمریکا در صورت لزوم برای انجام تعهدات و حفظ منافع خود در این مناطق وارد عمل خواهد شد... و به همین منظور وزارت دفاع آمریکا از هم اکنون به دستور من نیروهای را آماده میکند تا بتوانند در صورت لزوم بفوریت در مناطق بحرانی جهان مستقر شوند».

تغیول در سیاست آمریکا

پس از عقب نشینی آمریکا از بیتنام و خودداری آمریکا از مداخله مستقیم در جنگهای محلی که عواقب وخیمی چون استقرار حکومتهای کمونیستی در آنگولا و اتیوپی رآبه دنبال داشت، سخنان کارتر در «ویک فورست» و اعلام خطر صریح او درباره امکان استاده از نیروی نظامی آمریکا در نقاط بحرانی جهان نقطه عطف تازه‌ای در سیاست جهانی آمریکا بشمار می‌آید. سخنان کارتر همانطور که انتظار میرفت، با خشنودای متحدین آمریکا و خشم شورویها روبرو شد. دوستان آمریکا که مدتی بود چنین سخنان قرص و محکمی از رهبران آمریکا نشنیده بودند و از بی تفاوتی آمریکا در برابر مداخلات آشکار شوروی و کوبا در آفریقا احساس نگرانی میکردند - اعتماد و اطمینان تازه‌ای نسبت به سیاست آمریکا یافتند و رهبران

کنونی خواهد افزود و هزینه های تسلیحاتی را از این هم افزونتر خواهد ساخت.

جنجال بمب نوترونی و سازش احتمالی آمریکا و شوروی

در جنجال بمب نوترونی يك نکته هم آشکار شده و آن اینکه کارتر علیرغم توصیه های نزدیکترین مشاوران خود، یعنی ساپروس و نس وزیر خارجه، هارولد براون وزیر دفاع و برژنفسکی مشاور امنیت ملی آمریکا تصمیم به متوقف ساختن تولید بمب نوترونی گرفته و نشان داده است که در مسائل حساس مربوط به سیاست آمریکا شخصا تصمیم میگیرد.

مسئله بمب نوترونی از ایس نظر دارای اهمیت سیاسی است که این بمب با قدرت تخریبی محدود خود موثرترین و نیرومندترین سلاح برای خنثی کردن برتری کمی نیروهای بیمان و رشو در برابر نیروهای بیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) بشمار میرفت. لازم است توضیح داده شود که استفاده از بمب های اتمی معمولی به علت قدرت تخریبی فوق العاده آنها و آثار رادیو آکتیو که مدت مدیدی برجای میماند، در مناطق پرجمعیتی مانند کشورهای اروپائی غیر عملی است، در حالیکه بمب های نوترونی فقط بوسیله تشعشع موجب مرگ موجودات زنده در محدوده معینی میشوند و به ساختمانها و تاسیسات صنعتی آسیبی نمی رسانند. به علاوه آثار رادیو آکتیو این بمبها ظرف

اروپای غربی هستند این تصمیم را نشانه ضعف کارتر در برابر تبلیغات شوروی و دلیل تزلزل و بی ثباتی او در سیاست خارجی میدانند و میگویند با این سیاست متزلزل و ضد و نقیضی که کارتر در پیش گرفته دیگر نمیتوان روی حمایت آمریکا از متحدینش در يك جنگ احتمالی حساب کرد.

اما موافقان کارتر میگویند که رئیس جمهوری آمریکا با اتخاذ این تصمیم راه را برای معامله با شوروی و انعقاد قرارداد جدید تحدید سلاح های استراتژیک که موجب رفع بحران روابط آمریکا و شوروی و ادامه سیاست تشنج زدائی خواهد شد هموار ساخته است. «جیمز رستون» (۱) مفسر معروف آمریکائی که یکی از مدافعان سرسخت تصمیم کارتر در مورد متوقف ساختن تولید بمب نوترونی است مینویسد «هدف کارتر از متوقف ساختن تولید بمب نوترونی دعوت از شوروی برای مصالحه در عقد قرارداد جدید محدود ساختن سلاحهای استراتژیک و کاهش نیروهای شوروی در اروپا است. البته کارتر در صورت عدم توافق با شوروی دست خود را برای تولید بمب های نوترونی باز گذاشته است، ولی در جهان نیمه گرسنه ای که هزینه تسلیحاتی آن در سال گذشته از سیصد و پنجاه میلیارد دلار فراتر رفته است، تولید بمب نوترونی برشتاب مسابقه تسلیحاتی

بیست و چهار ساعت از میان می‌رود و در صورت بروز جنگ در اروپا به آسانی می‌توان از آن برای نابودی قوای مهاجم، بدون ویرانی شهرها و تاسیسات بین راه استفاده کرد. ب موجب آمارهای موجود تعداد سربازان کشورهای عضو پیمان ورشو يك برابر ونیم نیروهای پیمان آتلانتیک و تعداد تانکهای آنها سه برابر و تعداد توپهایشان تقریباً چهار برابر نیروهای پیمان آتلانتیک می‌باشد و به عقیده کارشناسان نظامی آلمان غربی (که بیش از سایر کشورهای اروپای غربی خواهان تولید بمب فوترونی هستند) تنها بمب فوترونی می‌تواند جلوی پیشروی این نیروها را در يك جنگ احتمالی بگیرد.

این نظر البته صحیح است و به بنوترونی موثرترین سلاحی است که می‌تواند پیشروی نیروهای پیمان ورشو را در يك جنگ احتمالی متوقف سازد، ولی طرفداران سیاست کنونی کارتر هم چنین استدلال می‌کنند که آمریکا می‌تواند با در دست داشتن چنین حربه‌ای، شوروی را به تعدیل سیاست خود در مورد انعقاد قرارداد محدود ساختن تولید سلاح‌های استراتژیک و کاهش متقابل نیروها در اروپا و ادار سازد و موازنه

نظامی مطلوبی در اروپا بوجود آورد. هنگام نگارش این گزارش هنوز سایروس ونس وزیر امور خارجه آمریکا به مسکو نرفته و پیش‌بینی اینکه مذاکرات وی با مقامات شوروی موفقیت‌آمیز خواهد بود یا نه آسان نیست. معیناً در محافل سیاسی آمریکا نسبت به نتایج این سفر، خیلی بیش از سفر قبلی ونس به مسکو اظهار امیدواری میشود و اگر نتایج مذاکرات وزیر خارجه آمریکا در مسکو آنطور که پیش‌بینی میشود امیدوارکننده باشد، مذاکرات مربوط به محدود ساختن تولید سلاحهای استراتژیک با جدیت بیشتری دنبال خواهد شد و قرارداد جدید «سالت» در نخستین ملاقات کارتر و برژنف که برای اواخر بهار پیش‌بینی شده به امضاء خواهد رسید.

ملاقات کارتر و برژنف نقطه عطف بسیار مهمی، نه فقط در روابط آمریکا و شوروی، بلکه در سیاست بین‌المللی، بشمار می‌آید و اگر دو ابرقدرت بتوانند دربارهٔ متوقف ساختن مسابقه تسلیحاتی بین خود به توافق برسند، با احتمال زیاد دربارهٔ بسیاری از مسائل مهم دیگر بین‌المللی، از جمله مسائل خاورمیانه و آفریقا هم به توافق خواهند رسید.